

Wojciech Korsak

Działalność Stronnictwa Demokratycznego w Ostrołęce

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 29, 421-426

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Grzegorz Korsak

DZIAŁALNOŚĆ STRONNICTWA DEMOKRATYCZNEGO W OSTROŁĘCE

Stronnictwo Demokratyczne jest jedną z najstarszych partii politycznych działających w Polsce i Ostrołęce. Tradycjami odwołuje się do Konstytucji 3 Maja oraz XIX-wiecznych ruchów demokratycznych. Jemu właśnie poświęcony jest ten artykuł przedstawiający dzieje partii sięgających swymi korzeniami okresu międzywojennego i kończą się w czasach współczesnych.

W 1937 roku na terenie większych miast Polski rozwinęły działalność pojedyncze Kluby Demokratyczne założone przez byłych legionistów i bojowników Polskiej Organizacji Wojskowej, które na zjeździe we Lwowie 12 czerwca 1938 roku postanowiły utworzyć Stronnictwo Demokratyczne. Zjazd założycielski Stronnictwa (I Kongres) odbył się w Warszawie 15–16 kwietnia 1939 roku. Pierwszym prezesem Rady Naczelnej SD został Mikołaj Kwaśniewski, a wiceprezesami Marceli Handelsman i Manfred Kriedl. Na czele Zarządu Głównego stanął prof. dr Mieczysław Michałowicz. W swoim programie SD opowiedziało się za wolnością prasy, demokratyzacją życia społecznego, rozwojem oświaty i kultury oraz zapewnieniem każdemu godnych warunków pracy¹.

Podstawową bazą źródłową artykułu były materiały udostępnione mi przez przewodniczącego Rady Powiatu ΔΔSD w Ostrołęce Romana Zwalińskiego oraz wywiady z miejscowymi działaczami, a także opracowania na temat historii Ostrołęki napisane przez Zofię Niedziałkowską i Jerzego Kijowskiego.

Historia Stronnictwa Demokratycznego

Napaść Niemiec i Związku Radzieckiego na Polskę we wrześniu 1939 roku nie zezwoliła na realizację programu SD. Jej działacze jako żołnierze rezerwy brali udział w wojnie obronnej. W czasie okupacji nadali partii kryptonim „Prostokąt” i przeszli do czynnej walki zbrojnej z okupantem niemieckim oraz radzieckim pełniąc niejednokrotnie wysokie funkcje w Związku Walki Zbrojnej, a potem w Armii Krajowej, a także w cywilnych strukturach Polskiego Państwa Podziemnego². Na emigracji natomiast działały we władzach rządu na uchodźstwie legalne struktury stronnictwa. W 1943 roku doszło w SD do rozłamu. Grupa działaczy o komunistycznych poglądach postanowiła utworzyć Stronnictwo Polskiej Demokracji.

¹ W. Żebrowski, *Z dziejów Stronnictwa Demokratycznego w Polsce*, Bydgoszcz 1999, s. 25.

² E. Kulesza, *Stronnictwo Demokratyczne w okresie okupacji*, „Zeszyty Historyczno-Polityczne Stronnictwa Demokratycznego” 1980, nr 2, s. 55–56.

SPD opowiedziało się za współpracą z nafaszerowaną sowieckimi agentami Polską Partią Robotniczą, a jej członkowie wstępowali do kierowanej przez radzieckich oficerów wywiadu Gwardii Ludowej. W latach 1944–1945, kiedy Armia Czerwona zajmowała ziemie polskie, działacze SPD ogłosili reaktywację Stronnictwa Demokratycznego. Do odtwarzającej się partii wstępowali także i przedwojenni jej działacze. Pierwszym powojennym przewodniczącym Stronnictwa Demokratycznego został Wincenty Rzymowski, późniejszy minister spraw zagranicznych.

W końcu 1945 roku powstało w Ostrołęce, dzięki staraniom Kazimierza Maniszewskiego (pierwszego przewodniczącego Komitetu Powiatowego SD), Zofii Rogalewicz, Józefa Leonika, Władysława Sitka, Kazimierza Maniszewskiego, Jana Giżyckiego, Henryka Krauzego, Czesława Jasińskiego i Zofii Lendo pierwsze samodzielne Koło Stronnictwa Demokratycznego³. Podczas weryfikacji mandatów w radach narodowych 11 grudnia 1945 roku Prezydium Powiatowej Rady Narodowej przydzieliło w radzie cztery miejsca dla SD, a w Miejskiej Radzie Narodowej jedno⁴. W marcu 1947 roku ostrołęckie SD uzyskało siedzibę przy ulicy Głowackiego 37. ⁵Powołano też nowe władze partii. Przewodniczącym został Czesław Jasiński, zastępcą Witold Marzęcki, sekretarzem Władysław Sitek, skarbnikiem Józef Leonik. Koło liczyło zaledwie 30 członków i organizacyjnie podlegało Komitetowi Wykonawczemu SD w Warszawie. W lutym 1948 roku siedmiu członków miejscowego SD weszło w skład Powiatowej Rady Narodowej, jeden do Zarządu Miasta i jeden do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej. Znaczny wpływ na zaktywizowanie działalności miejscowego SD miały wiece organizowane przez posłów SD docierających najczęściej z Warszawy. 1 lutego odbył się w sali kinowej wiec SD zwołany przez posła Leszka Guzickiego, a 14 marca wiec poselski zwołany przez innego posła SD – inż. Stanisława Benigera z udziałem około 400 osób⁶.

W szeregach ostrołęckich demokratów nastąpiło załamanie. Liczba członków partii na terenie miasta nie rosła. Dane z 24 czerwca 1957 roku, dotyczące stanu ilościowego członków stronnictwa w Ostrołęce, mówią o 33 osobach skupionych w jednym kole⁷. Funkcję przewodniczącego Komitetu Powiatowego SD pełnili kolejno: Kazimierz Maniszewski, Zofia Rogalewicz, a następnie Witold Marzęcki, który stanowisko to piastował do 1975 roku⁸. Innymi czołowymi aktywistami SD w Ostrołęce tamtego okresu byli: Walenty Pietrasiak – zegarmistrz (w latach 1958–1961 członek Prezydium Powiatowej Rady Narodowej), Jan Marcinkowski – prezes Kasy Spółdzielczej, Zofia Rogalewicz i Henryk Krauze – nauczyciele Liceum Pedagogicznego⁹.

Działalność Miejskiego Komitetu SD przez cały okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej pod względem polityczno-organizacyjnym, społecznym, politycznym

³ Z. Niedziałkowska, *Ostrołęka. Dzieje miasta*, Ostrołęka 2002, s. 325.

⁴ J. Kijowski, *Dzieje Ostrołęki*, Ostrołęka 2002, s. 125.

⁵ Wywiad z przewodniczącym Zarządu Powiatowego SD w Ostrołęce Romanem Zwalińskim.

⁶ J. Kijowski, op. cit., s. 126.

⁷ Ibidem, s. 452.

⁸ W. Dmochowski, *Miejski Komitet SD w Ostrołęce*, „Biuletyn Informacyjny Ostrołęckiego SD”, nr 2, Ostrołęka 1988, s. 6.

⁹ J. Kijowski, op. cit., s. 452.

i ekonomicznym prowadzona była zgodnie z programem i uchwałami kongresów SD. Stronnictwo pomimo wymuszonego oficjalnie sojuszu z komunistyczną Polską Zjednoczoną Partią Robotniczą zawsze broniło swobód obywatelskich i prywatnej własności.

Rok 1975 obfitował w liczne wydarzenia w kraju, Ostrołęce i miejscowym SD. Partia przeniosła się do nowej siedziby przy ul. Kościuszki 21, a w ramach nowego podziału administracyjnego Polski został powołany Miejski Komitet SD podlegający organizacyjnie Wojewódzkiemu Komitetowi SD w Ostrołęce. Przewodniczącym MK SD został Witold Dmochowski. Skład liczebny ostrołęckiego stronnictwa w tamtym okresie był niewielki i wynosił około 50 członków.

Lata 80. XX wieku to najlepszy okres działalności ostrołęckiego SD. Partia liczyła wtedy 437 członków skupionych w 15 kołach i była największą miejską organizacją w województwie ostrołęckim. Jego członkowie wywodzili się ze wszystkich środowisk społecznych: inteligencji, kupców, rzemieślników, transportowców itp. Poza partią jej działacze aktywnie uczestniczyli jako wolontariusze w pracy wielu organizacji społecznych, np. Polskiego Czerwonego Krzyża, Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego itp. W tym okresie aktywnie działał w ramach Miejskiej Rady Narodowej Klub Radnych SD, który wniósł wiele inicjatyw przy uchwalaniu i realizacji planów społeczno-gospodarczych. I tak np. w 1988 roku wnieśli projekt rozwoju kultury fizycznej poprzez utrzymanie i rozwój bazy sportowej w Ostrołęce oraz odpowiednie finansowanie Miejskich Klubów Sportowych. To dzięki radnym SD dokonano renowacji wielu boisk, a przy każdej szkole budowano sale gimnastyczne, otwarto szkołę sportową im. Janusza Kusocińskiego. Kolejnym krokiem był zgłoszony pozytywnie projekt, aby w nowo projektowanych osiedlach architekci umieszczali zaplecze sportowo-rekreacyjne¹⁰. Dzięki temu nowo powstające osiedle Centrum obok podwórkowych boisk miało także w blokach kluby sportowe, np. „Sparta” i „Tytan” gdzie młodzież po zajęciach szkolnych mogła ciekawie spędzić czas. Radni SD domagali się także jak najszybszej budowy szkoły na osiedlu Centrum.

Podczas obrad Miejskiego Komitetu radni SD wielokrotnie zwracali uwagę na sprawy służby zdrowia i opieki społecznej, twierdząc, że miejscowe władze zbyt mało poświęcają temu uwagi. Podkreślali, że szczególną uwagę w tych sprawach należy poświęcić dzieciom i młodzieży szkolnej. Szczególny niepokój radnych SD budził fakt, że przychodnie mieściły się w nieprzystosowanych do działalności medycznej obiektach, w których brak było odpowiedniej kadry medycznej. Niezadowolenie ostrołęckich demokratów wywołał też fakt wysokiej śmiertelności niemowląt oraz wysoki odsetek nieleczonych dzieci z grupami, dyspanseryjnymi, a także małej ilości miejsc w przedszkolach¹¹.

Działacze miejscowego SD aktywnie działali też poza Radą Miasta, rozwiązując wiele lokalnych problemów. W 1989 roku w Ostrołęce jak i w całym kraju brakowało mieszkań. Miejscowy działacz SD Wiesława Piasciński zaproponował

¹⁰ Klub Stronnictwa Demokratycznego w Ostrołęce, Protokół z posiedzenia Klubu Radnych SD w Ostrołęce w roku 1988.

¹¹ Ibidem.

utworzenie spółdzielni mieszkaniowej Demokrata. Budowa jej ruszyła bardzo szybko. Ten sam radny założył też dla kształtowania postawy patriotycznej młodych ludzi Koło Młodych Demokratów.

Lata osiemdziesiąte to także czas wydawania przez miejscowy klub SD własnej prasy. W latach 1988–1990 wyszło 5 numerów „Biuletynu Informacyjnego SD”, a w roku 1990 jeden numer pisma „Demokrata”. Działacze tacy, jak Juliusz Korsak i Bernard Kielak opisywali w nich historię Polski i regionu, a Roman Zwaliński oraz Wiesław Piaściński działalność społeczno-samorządową.

Rok 1989 przyniósł Polsce początek zmian ustroju politycznego. Miejski Komitet SD w Ostrołęce 5 października 1989 roku wyraził zadowolenie z powodu powołania na stanowisko premiera Tadeusza Mazowieckiego. Komitet zwrócił się o wspieranie reformatorskich działań nowego rządu, włączenie się do realizacji idei samorządów terytorialnych oraz do ścisłej współpracy z Komitetem Obywatelskim Solidarność i innymi siłami reformatorskimi. MK SD postanowił też objąć patronatem inicjatywy gospodarcze mające na celu przełamanie monopolu i wspieranie rolnictwa i przetwórstwa spożywczego. Inicjatywami tymi kierował radny SD Wiesław Piaściński, sprawnie doprowadzając do podwojenia ilości prywatnych zakładów na terenie miasta. Z czasem zakłady te połączyły się w spółkę o nazwie Prywatne Zakłady Rzemieślnicze.

27 maja 1990 roku po wyborach samorządowych do władz miasta wszedł Wiesław Piaściński (jako przewodniczący komisji finansowej, a potem jako wiceprezydent Ostrołęki), a do władz wojewódzkich Juliusz Korsak – jako dyrektor infrastruktury społecznej.

Dwa lata później Rada Miasta odwołała prezydenta miasta, a jego obowiązki przejął od czerwca wiceprezydent Wiesław Piaściński. Funkcję tę wypełniał bardzo dobrze i miesiąc później wygrał wybory na prezydenta miasta pokonując sześciu konkurentów. Swoje rządy rozpoczął od prac nad poprawą zdegradowanego środowiska naturalnego, poprzez wykonanie ogrodzenia na składowisku odpadów oraz od zakupu we Francji wirówki do oczyszczania ścieków, które przedtem wylewane były bezpośrednio do gleby, tworząc w okolicach miasta toksyczne rozlewisko. W dalszym ciągu istniał jednak problem budowy dużej oczyszczalni ścieków odprowadzanych bezpośrednio do Narwi. Brakowało funduszy na jej budowę. Prezydent Ostrołęki wspólnie z 22 nadnarwiańskimi gminami doprowadził do utworzenia Stowarzyszenia Ekorozwoju Dorzecza Narwi, które otrzymało umarzalne fundusze na budowę oczyszczalni ścieków pod Ostrołęką. Dzięki temu udało się oczyścić Narew od granicy państwa, aż do Zalewu Zegrzyńskiego. Wyremontowano wiele ulic, rozpoczęto budowę nowego mostu i ufundowano sztandar dla miasta. Wybudowano też wiele domów mieszkalnych i handlowo-usługowych. Architekci z polecenia prezydenta miasta projektowali domy o ściętych narożnikach, w których znajdowały się wejścia do lokali usługowych. Narożniki te jak wspomina sam prezydent, „...są tradycją przedwojennego ostrołęckiego kupiectwa...”.¹² Dla poprawy bezpieczeństwa obywateli, za kadencji prezydenta z SD, powołano Straż Miejską, niezbędną dziś w funkcjonowaniu każdego mia-

¹² Wywiad z b. prezydentem Wiesławem Piaścińskim.

sta. W czasie swojej kadencji prezydent owocnie współpracował z Radą Miasta, w wyniku czego powołano samorządy osiedlowe i uchwalono „Plan Ogólny Miasta Ostrołęki”, który umożliwił udostępnianie terenów do inwestowania. Za czasów prezydentury Piaścińskiego ustanowione zostały obchody „Dni Ostrołęki”, które odbywają się od 12 do 26 maja. Rozpoczęcie upamiętnia dzień nadania praw miejskich, koniec – bitwę pod Ostrołęką z powstania listopadowego. Piaściński zaprojektował dla Ostrołęki sztandar w kolorach zielonym przywodzącym na myśl puszcę, żółtym przypominającym piaskowe wydmy napotymane w mieście i okolicy oraz niebieskim jak Narew¹³ przepływająca przez miasto. Obok sztandaru Rada Miasta z inicjatywy prezydenta ustanowiła hymnem miasta – pieśń ludową pt. *Leć pieśni nasza*. Sztandar i hymn zjednoczył społeczeństwo Ostrołęki, aby jej interes i dobro stawiali jako cel nadrzędny dążąc do tego, by miasto rozkwitało dla dobra mieszkańców.

Dla odpolitycznienia wyborów samorządowych w 1994 roku powołano w ramach SD Komitet Wyborczy Nasza Ostrołęka. Nie uzyskał on dość wysokich notowań, aby wprowadzić swoich przedstawicieli na wyższe stanowiska. Przedstawiciel SD nie był już prezydentem miasta, ale rozpoczęte przez niego inwestycje budowlane zostały oddane do użytku. Przykładem niech będzie drugi most samochodowy, który poprawił warunki komunikacyjne w mieście i okolicach.

Wybory samorządowe w 1998 roku przyniosły lepsze wyniki ostrołęckim działaczom SD. Do władz miasta ponownie jako wiceprezydent wszedł W. Piaściński. W czerwcu tego roku przekonał władze Uniwersytetu Łódzkiego do utworzenia w Ostrołęce placówki tej uczelni. Zarządzeniem nr 51 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego powołano Kolegium Ekonomiczne w Ostrołęce¹⁴. Do innych sukcesów wiceprezydenta i pobierających jego działaczy SD można zaliczyć: poprawę bazy sportowej miasta poprzez budowę hali widowiskowo-sportowej, poprawę jakości wody poprzez modernizację stacji uzdatniania wody, budowę Ostrołęckiego Centrum Kultury, a także poprawę infrastruktury komunalnej. Wszystko to spowodowało, że w 2000 roku Piaściński został wybrany przez czytelników „Gazety Współczesnej” ostrołęczaninem roku. Sprawując stanowisko Piaściński nie zapomniał też o sprawach kulturalnych. Dzięki niemu w 2002 roku wydano książkę Zofii Niedziałkowskiej *Ostrołęka. Dzieje miasta*.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku radni ostrołęckiego SD zabiegali o dotacje unijne w celu rozwoju przedsiębiorstw dających pracę ludziom. W ostatnich wyborach samorządowych w 2010 roku udało się wprowadzić Stronictwu do Rady Miasta 4 przedstawicieli. Ich zasługą było przedłużenie prognozy na ubieganie się przez Ostrołękę dotacji unijnych z 2039 roku do 2045 roku.

¹³ Cz. Parzych, *Mauzoleum. Pomnik poległych w bitwie pod Ostrołęką 26 maja 1831 r.*, Ostrołęka 2010, s. 17.

¹⁴ J. Gołota, *Odrodzenie samorządu terytorialnego w III Rzeczpospolitej*, Ostrołęka–Olsztyn 2010, s. 88.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Dokument założycielski NSZZ „Solidarność” przy Oddziale Wojewódzkiego PZU 20 listopada 1980 (w zbiorach W. Piaścińskiego).

Klub Stronnictwa Demokratycznego w Ostrołęce ul. Kościuszki 21, Protokoły z zebrań Stronnictwa Demokratycznego w Ostrołęce za lata 1948–1992 i teczki personalne działaczy Stronnictwa Demokratycznego w Ostrołęce za lata 1948–1989

Opracowania

Balcerzak W. (red.) 1985. *Vademecum wiedzy o Stronnictwie Demokratycznym*, Warszawa.

Gołota J. 2010. *Odrodzenie samorządu terytorialnego w III Rzeczypospolitej*, Ostrołęka–Olsztyn.

Kijowski J. 2002. *Dzieje Ostrołęki 1944–2000*, Ostrołęka.

Niedziałkowska Z. 2002. *Ostrołęka. Dzieje miasta*, Ostrołęka.

Pajka St. 2003. *Wpisani w Kurpiowszczyznę i życie moje*, Ostrołęka.

Parzych Cz. 2010. *Mauzoleum. Pomnik poległych w bitwie pod Ostrołęką 26 maja 1831 r.*, Ostrołęka.

Żebrowski W. 1999. *Z dziejów Stronnictwa Demokratycznego Polsce*, Bydgoszcz.

Żebrowski W. 2003. *Stronnictwo Demokratyczne w warunkach demokratyzacji ustroju politycznego*, Olsztyn.

Prasa

Dmochowski W. 1988. „Biuletyn Informacyjny Ostrołęckiego SD”, Ostrołęka, nr 2.